

MPRA

Munich Personal RePEc Archive

Pension systems in Europe - Cyprus

Poteraj, Jarosław

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

2007

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/33159/>

MPRA Paper No. 33159, posted 05 Sep 2011 21:12 UTC

SYSTEMY EMERYTALNE W EUROPIE – CYPR

Dominująca współcześnie na mapie Europy Unia Europejska przewiduje funkcjonowanie w zakresie emerytur metody otwartej koordynacji, a zatem nie narzuca w tym obszarze jedynie słusznego rozwiązania. W państwach, które nie przystąpiły do tejże unii, rozwiązania emerytalne jeszcze bardziej nacechowane są indywidualizacją. Stąd duża różnorodność tych systemów i niewielka o nich wiedza, nawet w kręgach specjalistów. Prezentowany artykuł powinien tę wiedzę wzbogacić i być przyczynkiem do dyskusji, prowadzącej do wyboru najlepszych rozwiązań systemowych. Celem badawczym autora jest zatem prezentacja historycznych i aktualnych rozwiązań w celu odnalezienia w systemie cypryjskim pomysłów, stanowiących swoiste perełki, które w benchmarking'owych porównaniach warto wykorzystywać. Artykuł prezentowany jest w układzie: 1. Ogólna informacja o kraju, 2. Rozwój historyczny systemu emerytalnego, 3. Stan obecny systemu emerytalnego oraz 4. Wyzwania i przewidywane zmiany w systemie emerytalnym.

1. Ogólna informacja o kraju

Republika Cypryjska¹ (gr. *Κυπριακή Δημοκρατία*, tur. *Kıbrıs Cumhuriyeti*) jest wyspiarską republiką, położoną na wyspie o nazwie Cypr, leżącej we wschodniej części Morza Śródziemnego, u wybrzeży Turcji, Syrii i Libanu, podzieloną na 6 dystryktów. Jednostką monetarną jest funt cypryjski (CYP², gr. *Λίρα Κύπρου*). Językami urzędowymi są grecki i turecki. W lipcu 2006 roku Cypr zamieszkiwało 784.301 osób³ z następującą strukturą wiekową populacji: 0-14 lat – 20,4%, 15-64 lat – 68,0%, 65 lat i więcej – 11,6%. Przeciętna długość życia wynosiła ogółem 77,82 lat, w tym mężczyźni – 75,44 lat, a kobiety – 80,31 lat. Największą grupą etniczną są Grecy, stanowiący 77% populacji, a główną mniejszość narodową stanowią Turcy, których jest 18%. Wyznawcy Greckiego Kościoła Prawosławnego stanowią 78% mieszkańców, a muzułmanie 18%. Produkt krajowy brutto (PKB) na jednego mieszkańca w roku 2006

---

¹ *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 6, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 255 i dalsze.

² Skrót według standardu ISO 4217. Według Tabeli kursów nr 129/A/NBP/2007 z 5.07.2007 za 1 CYP płacono 6,4464 PLN.

³ <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/cy.html>, dostęp z 9.03.2007. Dane przedstawiające sytuację demograficzną dotyczą także północnej części wyspy Cypr, gdzie funkcjonuje organizm polityczny pod nazwą Republiki Tureckiej Cypru Północnego, nie uznawany przez społeczność międzynarodową, za wyjątkiem Turcji.

szacowany był na 22.700 USD⁴, a stopa wzrostu PKB na 3,7%⁵. Stopa bezrobocia wyniosła 5,5%. Dług publiczny stanowił 64,8% PKB. Bilans płatniczy zamknął się w roku 2006 deficytem o wielkości 1,051 mld USD.

2. Rozwój historyczny systemu emerytalnego na Cyprze

W roku 1942 powstała na Cyprze pierwsza regulacja prawna, dotycząca ubezpieczeń wypadkowych, obejmująca także wypłaty świadczeń w wieku starszym⁶. Początki cypryjskiego systemu emerytalnego odnoszą się do roku 1956, kiedy to Cypr, jako brytyjska kolonia, został zakorzeniony w brytyjskich zasadach Beveridge'a⁷ w zakresie składek i świadczeń emerytalnych⁸. System ten, który wszedł w życie z początkiem roku 1957⁹, zakładał istnienie prawa do świadczenia emerytalnego dla wszystkich ludzi w podeszłym wieku. Także w roku 1957 wprowadzone zostało także ubezpieczenie chorobowe oraz świadczenia dla bezrobotnych¹⁰. Reforma z roku 1964 wprowadziła obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne dla wszystkich osób pracujących w pełnym wymiarze czasu pracy oraz osób samozatrudniających się. System wówczas obowiązujący zakładał stałą wartość opłacanych składek oraz stałą wartość wypłacanej emerytury¹¹. 6 października 1980 roku wdrożona została kompleksowa reforma zabezpieczenia społecznego, która w ramach systemu emerytalnego wprowadzała opłacanie składek emerytalnych przez wszystkie osoby pracujące lub samozatrudniające się¹². Składka była opłacana przez kobiety do 63 roku życia, a przez mężczyzn do 65 roku życia. W przypadku kobiet urodzonych przed 1 stycznia 1935 roku wiek emerytalny wynosił 63 lata. Reforma roku 1980 uzależniła wysokość emerytury od

---

⁴ Na terenie Republiki Tureckiej Cypru Północnego zaś tylko 7.135 USD.

⁵ Na terenie Republiki Tureckiej Cypru Północnego zaś 10,6%.

⁶ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2002*, Social Security Administration Office of Policy Office of Research, Evaluation, and Statistics, September 2002, Washington, DC, s. 58.

⁷ Zasady te sformułował brytyjski ekonomista i reformator spraw społecznych William Henry Beveridge, który swoje poglądy przedstawił w roku 1942 w tzw. raporcie Beveridge'a pod właściwym tytułem *Social Insurance and Allied Services*. Więcej na ten temat czytelnik znajdzie w książce Jakuba Wiśniewskiego: J. Wiśniewski, *Ewolucja szwedzkiego i brytyjskiego modelu polityki społecznej w latach 1993-2003*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2005.

⁸ P. Pashardes, *Country Study Cyprus w: Social protection in the Candidate Countries. Country Studies Cyprus, Malta, Turkey*, Gesellschaft für Versicherungswissenschaft und –gestaltung e. V. (GVG) (Hrsg.) 43, Akademische Verlagsgesellschaft Aka GmbH, Berlin 2003, s. 28.

⁹ Dokładnie 7 stycznia 1957 roku. Porównaj: *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus*, The Government of the Republic of Cyprus, July 2005, dostęp na http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2005/cy_en.pdf, s. 5.

¹⁰ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2002*, op. cit., s. 57-58.

¹¹ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus*, op. cit., s. 5.

¹² P. Pashardes, op. cit., s. 34.

wielkości zarobków, będących podstawą do opłacania składek emerytalnych¹³. Wówczas także wprowadzono zasadę corocznej indeksacji emerytur¹⁴. Emerytura stanowiła 60% przeciętnego wynagrodzenia w okresie ubezpieczenia za okres od 5 października 1964 roku i wypłacana była co tydzień. Podstawą do określenia przeciętnego (także tygodniowego) wynagrodzenia był czas od roku, w którym ubezpieczony osiągnął 16 rok życia, aż do ostatniego tygodnia opłacania składek. Świadczenie mężczyzny było podwyższane o 1/3 na pierwszą i o 1/6 na każdą następną osobę, pozostającą na jego utrzymaniu. W przypadku kobiet świadczenie było podwyższane o 1/6 na każdą dodatkową osobę, pozostającą na jej utrzymaniu¹⁵. W roku 1987 pojawiła się pierwsza regulacja prawna w zakresie zasiłków rodzinnych¹⁶. W roku 1995 wprowadzono prawo do otrzymywania emerytury socjalnej przez wszystkie osoby, które ukończyły wiek emerytalny, a nie uzyskały prawa do emerytury z systemu ubezpieczenia emerytalnego¹⁷. Od roku 1998 wprowadzono zasadę podwyższenia wieku emerytalnego kobiet z 63 do 65 lat¹⁸. Z początkiem roku 2000 powstał na Cyprze tzw. Parlament Ludzi Starych, jako ciało doradcze o charakterze społecznym, będące instytucją opiniodawczą emerytów w sprawach ich dotyczących. W roku 2001, z inspiracji tego Parlamentu, wydano tzw. Kartę Socjalną, określającą przywileje dla osób powyżej 63 roku życia, uczestniczących aktywnie w życiu publicznym i kulturalnym. Karta ta określała prawo do różnego rodzaju zniżek dla osób starszych przy korzystaniu ze środków transportu, hoteli i usług medycznych. W roku 2001 emerytura socjalna wynosiła równowartość 230 € miesięcznie¹⁹. W roku 2002 wprowadzono wypłacanie dla osób starszych i jednocześnie biednych specjalnego dodatku emerytalnego²⁰ oraz zmodyfikowano zasady wypłacania zasiłków rodzinnych dla dzieci²¹. W roku 2002 składka ubezpieczeniowa na system emerytalny była odprowadzana od wynagrodzeń nie przekraczających 412 CYP tygodniowo²². W roku 2005 postanowiono o stopniowym podwyższaniu wieku przejścia na emeryturę

---

¹³ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit., s. 5.*

¹⁴ *Ibidem, s. 9.*

¹⁵ P. Pashardes, *op. cit., s. 38.*

¹⁶ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2006*, Social Security Administration Office of Policy Office of Research, Evaluation, and Statistics, SSA Publication No. 13-11801, September 2006, Washington, DC, s. 74.

¹⁷ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2002, op. cit., s. 56.*

¹⁸ P. Pashardes, *op. cit., s. 26.*

¹⁹ *Ibidem, s. 49.*

²⁰ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit., s. 15.*

²¹ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2006, op. cit., s. 74.*

²² *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2002, op. cit., s. 56.*

urzędników państwowych w okresie od lipca 2005 roku do lipca 2008 roku z 60 do 63 lat²³. W roku 2004 wydatki budżetowe na ubezpieczeniowy system emerytalny stanowiły 2,3% PKB²⁴. W listopadzie 2006 roku wprowadzono prawną możliwość funkcjonowania od stycznia 2007 roku dobrowolnych funduszy emerytalnych, inwestujących na rynkach kapitałowych²⁵.

3. Stan obecny systemu emerytalnego na Cyprze – na 1 marca 2007 roku

Cypryjski system emerytalny składa się z dwóch filarów publicznych: 1) społecznego systemu emerytalnego oraz 2) obowiązkowego ubezpieczeniowego systemu emerytalnego²⁶ oraz trzeciego - 3) dobrowolnego funduszu przezornościowego²⁷. Dobrowolne ubezpieczenia w funduszach emerytalnych, inwestujących na rynkach kapitałowych, które zaistniały w cypryjskiej rzeczywistości z początkiem roku 2007, nie przybrały jeszcze żadnej formy instytucjonalnej.

Społeczny system emerytalny obejmuje wszystkie osoby, które ukończyły 65 lat²⁸, i nie mają prawa do emerytury z innych źródeł. Warunkiem uzyskania prawa do świadczenia jest zamieszkiwanie na terenie Cypru przez 20 lat po ukończeniu 40 roku życia lub przez 35 lat po ukończeniu 18 roku życia²⁹. System finansowany jest z podatków. Osoby, których dochód z emerytur lub innych źródeł nie przekracza 6.500 CYP rocznie, otrzymują specjalny dodatek emerytalny³⁰. Emerytura socjalna, razem ze specjalnym dodatkiem emerytalnym, stanowi w przybliżeniu równowartość 32% przeciętnego wynagrodzenia netto³¹. Głównymi beneficjentami tego świadczenia są kobiety – w miastach niepracujące zawodowo żony, a na wsi niezamężne córki rolników, zaangażowane w rodzinną pracę na roli³².

---

²³ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 12.

²⁴ *Ibidem*, s. 24.

²⁵ Porównaj: *Cyprus: Pensions law*, Andreas Neocleous & Co, Limassol, January 2007 pod adresem <http://www.iflr.com/?Page=10&PUBID=33&ISS=23205&SID=669413&SM=&SearchStr=cyprus> dostęp z 15.03.2007.

²⁶ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 31.

²⁷ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 12.

²⁸ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 19.

²⁹ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2006, op. cit.*, s. 69.

³⁰ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 5.

³¹ W roku 2003 jej wartość wynosiła, razem z dodatkiem socjalnym, 2.376 CYP rocznie. Porównaj: *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 6 i 14.

³² W roku 2003 95% świadczeniobiorców stanowiły kobiety. Porównaj: *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 10.

Ubezpieczeniowy system emerytalny jest obowiązkowy i obejmuje wszystkich pracujących, którzy opłacali składkę emerytalną³³ w wieku od 16 do 64 lat³⁴. Uprawnionymi do emerytury są osoby, które ukończyły 65 lat i opłacały składkę emerytalną przez minimum 10 lat. System nie obejmuje kobiet pracujących w rolnictwie³⁵. Istnieje możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę w wieku 63 lat, jeżeli kandydat na emeryta przepracował minimalny wymagany do uzyskania emerytury okres oraz zarabiał przeciętnie tygodniowo nie mniej niż 70% bazowych dochodów do obliczania emerytury³⁶. Górnicy mają prawo przejścia na emeryturę już w wieku 63 lat oraz dodatkowo o jeden miesiąc wcześniej za każde przepracowane 5 miesięcy w kopalni, ale nie wcześniej niż po osiągnięciu 58 lat³⁷. Dla pracowników sektora rządowego (*government*), który obejmuje urzędników państwowych, nauczycieli, policjantów i żołnierzy, i publicznego (*semi-government*), obejmującego pracowników samorządowych oraz pracowników innych instytucji publicznych³⁸, standardowy wiek emerytalny wynosi 62 lata³⁹, ale możliwe jest wcześniejsze przejście na emeryturę w wieku 55 lat⁴⁰. W przypadku pracowników najemnych składka na ubezpieczenie emerytalne wynosi 16,6% wynagrodzenia brutto⁴¹, z czego 6,3% opłaca pracodawca, 6,3% pracownik a 4,0% państwo⁴². W przypadku osób samozatrudniających się składka wynosi 15,6% od deklarowanego dochodu, z czego 11,6% opłaca osoba ubezpieczona, a 4,0% państwo⁴³. Składka płacona jest jedynie do określonego pułapu dochodów⁴⁴, który tygodniowo wynosi 479 CYP⁴⁵. System przewiduje możliwość opłacania składki dobrowolnie, a sytuacja taka dotyczy osób,

---

³³ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 31.

³⁴ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2002, op. cit.*, s. 56.

³⁵ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 52.

³⁶ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2002, op. cit.*, s. 56.

³⁷ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2006, op. cit.*, s. 69.

³⁸ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 5.

³⁹ Od 1 lipca 2005 roku standardowy wiek emerytalny pracowników państwowych i publicznych jest systematycznie podnoszony z 60 lat do docelowego poziomu 63 lat od 1 lipca 2008 roku. Od 1 stycznia 2007 roku wynosi 62 lata. Porównaj: *Synthesis report on adequate and sustainable pensions. Annex. Country summaries*, Commission Staff Working Document 2006, dostępny pod adresem: http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/sec_2006_304_annex_en.pdf, s. 58.

⁴⁰ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 41.

⁴¹ W roku 2003 przeciętna kwota wynagrodzenia do obliczania składki ubezpieczeniowej wyniosła 9.077 CYP rocznie, natomiast przeciętne wynagrodzenie – 11.616 CYP rocznie. Porównaj: *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 18.

⁴² P. Pashardes, *op. cit.*, s. 33 oraz *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 10.

⁴³ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 33.

⁴⁴ W roku 2003 wynosił on równowartość 3.205 € miesięcznie. Porównaj *Synthesis report on adequate and sustainable pensions. Annex. Country summaries, op. cit.*, s. 58.

⁴⁵ Według stanu na wrzesień 2006 roku. Porównaj: *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2006, op. cit.*, s. 69.

które: 1) chcą opłacać składkę dłużej niż wymagany minimalny okres oraz 2) zatrudniane są przez cypryjskich pracodawców zagranicą. W tym pierwszym przypadku składka wynosi 13,5% wynagrodzenia, z czego 10,0% opłaca uczestnik systemu, a 3,5% państwo. W drugim natomiast składka wynosi 16,6%, z czego 12,6% opłaca uczestnik, a 4,0% państwo⁴⁶. Wartość składek na ubezpieczenie społeczne odpisywana jest od dochodu przed opodatkowaniem. Składki ubezpieczeniowe gromadzone są na specjalnym oprocentowanym rachunku w banku centralnym (gr. *Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου*)⁴⁷. Wielkość emerytury zależy od dwóch elementów: 1) części bazowej, stanowiącej 60% przeciętnych dochodów z co najmniej 3 lat, w okresie od października 1964 roku lub od ukończenia 16 roku życia, oraz części dodatkowej, obliczanej jako 1,5% za każdy rok płacenia składek emerytalnych od średnich zarobków od października 1980⁴⁸. Dla pracowników sektora rządowego wartość emerytury jest określana na bazie ostatniego wynagrodzenia na poziomie 2/3 wysokości tego wynagrodzenia, po 33 i 1/3 lat uczestnictwa w systemie⁴⁹. Świadczenia emerytalne są corocznie indeksowane w przypadku wzrostu poziomu wynagrodzeń będących podstawą do naliczania składek na ubezpieczenie, pod warunkiem, że wzrost poziomu tych wynagrodzeń przekroczył 5%⁵⁰. W przypadku późniejszego niż wymagany wiek emerytalny przejścia na emeryturę świadczenie emerytalne podwyższane jest o 0,5% za każdy miesiąc ponad wymagany wiek emerytalny, ale nie więcej niż do osiągnięcia 68 lat⁵¹, i nie więcej niż o 15%⁵². System przewiduje funkcjonowanie emerytury minimalnej, której wysokość, wraz ze specjalnym dodatkiem, jest o 9% wyższa od poziomu minimum socjalnego, stanowiąc w przybliżeniu 35% przeciętnego wynagrodzenia netto⁵³. Emerytura wypłacana jest 13 razy w roku⁵⁴.

Dobrowolny fundusz przezornościowy finansowany jest ze składek płaconych przez pracodawców i pracobiorców. Dotyczy jedynie pracowników sektora prywatnego⁵⁵. Przeciętna składka wynosi 11,4% wynagrodzenia. Najwięcej⁵⁶ takich

---

⁴⁶ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 33.

⁴⁷ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 46.

⁴⁸ *Synthesis report on adequate and sustainable pensions. Annex. Country summaries, op. cit.*, s. 58.

⁴⁹ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 11.

⁵⁰ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 39.

⁵¹ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 42.

⁵² *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2002, op. cit.*, s. 56.

⁵³ W roku 2003 minimalna roczna emerytura wynosiła dla osoby samotnej 1.926 CYP, wzbogacone o dodatek socjalny w kwocie 650 CYP. Porównaj: *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 6 i 13.

⁵⁴ *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2006, op. cit.*, s. 70.

⁵⁵ *Synthesis report on adequate and sustainable pensions. Annex. Country summaries, op. cit.*, s. 58.

funduszy organizowanych jest przez pojedyncze przedsiębiorstwa branży budowlanej i hotelarskiej. Ponadto istnieją fundusze międzyzakładowe, organizowane przez związki zawodowe.

4. Wyzwania i przewidywane zmiany w systemie emerytalnym Cypru

Głównym problemem, przed którym stanie w najbliższych latach Cypr, jest starzenie się ludności. Obecny udział w populacji osób w wieku ponad 65, kształtujący się na poziomie 11,6%, do roku 2028 może podwyższyć się do poziomu 17,6%⁵⁷, a w roku 2050 osiągnąć nawet wartość 28%⁵⁸. Ponadto liczba osób w wieku powyżej 80 lat może do roku 2028 podwoić się⁵⁹. Przewidywania aktuarialne określają, że w roku 2010 system może przestać być samofinansujący⁶⁰. Efektem tego powinna być dążność do podwyższania realnego wieku przejścia na emeryturę, poprzez stopniowe likwidowanie możliwości wcześniejszego przechodzenia w stan spoczynku. Prawdopodobne będą też zmiany w wysokości płaconych składek emerytalnych. Przewidywana jest także konieczność rozszerzenia możliwości lokowania składek emerytalnych na rynki kapitałowe. Dotychczas obowiązująca zasada gromadzenia tych składek na wydzielonym oprocentowanym rachunku w banku centralnym nie pozwala na optymalizację ich wykorzystania⁶¹. Przewiduje się także zmianę zasad indeksowania emerytur z dotychczasowej zależności od wynagrodzeń na zależność od kosztów utrzymania⁶². Ze względu na uwarunkowania budżetowe konieczne wydaje się obniżenie udziału dotacji rządowej do systemu, poprzez zmniejszenie udziału w opłacanej składce, której obniżenie szacuje się na poziom 2%⁶³. Wydaje się to możliwe wobec istniejącej obecnie nadwyżki w bilansie systemu emerytalnego⁶⁴. Już obecnie obserwowaną konsekwencją przystąpienia Cypru do Unii Europejskiej jest

---

⁵⁶ W roku 2001 w funduszach takich uczestniczyło 103 tys. pracowników, a 65% uczestników pracowało w przedsiębiorstwach zatrudniających do 19 pracowników. Porównaj: *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 12.

⁵⁷ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 46.

⁵⁸ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 19.

⁵⁹ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 46.

⁶⁰ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 50.

⁶¹ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 46.

⁶² P. Pashardes, *op. cit.*, s. 47.

⁶³ P. Pashardes, *op. cit.*, s. 49.

⁶⁴ Przykładowo w roku 2003 na wypłatę wszystkich świadczeń emerytalnych zużyto składkę o wartości odpowiadającej obciążeniu uczestników systemu wielkością 14,4% przy realizowanym poziomie składki 16,6%. Porównaj: *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 10.

zarobkowa emigracja osób młodych, co zmniejsza liczbę osób płacących składki emerytalne w kraju. W tych uwarunkowaniach przewidywane zmiany dotyczą⁶⁵:

- rozważenia podwyższenia powszechnego wieku emerytalnego do 65 lat,
- podwyższenia minimalnego okresu uprawniającego do otrzymania emerytury,
- rozważenia zmiany metody indeksowania emerytur,
- stopniowego podwyższania składki ubezpieczeniowej,
- zmodyfikowania systemu naliczania składek dla osób samozatrudniających się,
- rozważenia prawa do świadczeń przedemerytalnych dla osób bezrobotnych,
- rozważenia prawa do specjalnych ulg dla osób najbiedniejszych.

Najświeższe⁶⁶ spostrzeżenia ze strony Międzynarodowego Funduszu Walutowego potwierdzają konieczność dokonywania w najbliższych latach zmian w cypryjskim systemie emerytalnym, co najmniej w zakresie parametrów systemowych.

Podsumowanie

System emerytalny, który funkcjonuje na Cyprze, pozwalał, jak dotąd, zabezpieczać potrzeby osób w podeszłym wieku. Jednocześnie porównania z innymi krajami europejskimi wskazują na to, że prawie połowa cypryjskich emerytów uzyskuje dochody na krawędzi ubóstwa⁶⁷. Przeciętna emerytura pod koniec roku 2006 wynosiła około 41% przeciętnego wynagrodzenia⁶⁸. Rzadko spotykaną we współczesnej Europie jest występująca na Cyprze sytuacja, w której zasoby systemu emerytalnego są większe od potrzeb w zakresie wypłaty emerytur. W efekcie nie ma na Cyprze dotacji rządowych na system w związku z brakiem jego zbilansowania. Należy sobie jednak zdawać sprawę z tego, że system ten bilansuje się dzięki bezpośredniej partycypacji państwa w samej składce emerytalnej na poziomie 4%. Bez tego udziału system nie potrafiłby sfinansować potrzeb w zakresie emerytur. Ta pozorna stabilność systemu powoduje brak zainteresowania jego zmianami. Cypr należy do niewielkiej grupy

---

⁶⁵ *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus, op. cit.*, s. 30.

⁶⁶ Porównaj: A. Spiteri, *Cyprus targeted on pensions again*, artykuł z 22.02.2007 dostęp pod adresem <http://globalpensions.com/?id=me/17/news/27/42979/116/> z 15.03.2007.

⁶⁷ Mieszczą się one w przedziale od 197 do 300 CYP. Porównaj: L. Leonidou, *Cypriot Pensioners on the Poverty Line*, artykuł z 21.02.2007 dostęp pod adresem <http://www.globalaging.org/pension/world/2007/cyprus.htm> z 15.03.2007.

⁶⁸ Z. Zaidi, A. G. Grech, M. Fuchs, *Pension Policy in EU25 and its Possible Impact on Elderly Poverty*, London School of Economics - Centre for Analysis of Social Exclusion, CASE/116, London December 2006, s. 24.

krajów, w którym nie podjęto systemowych zmian w zakresie finansowania emerytur w latach 90. XX wieku – ostatnia reforma realizowana była w roku 1980. Zagrozeniem dla stabilności systemu jest sytuacja demograficzna, która bez zmian w zakresie zasad finansowania emerytur spowoduje w najbliższych latach (być może już w roku 2010) problemy. Brak na razie widocznych działań o charakterze reform strukturalnych, które mogłyby zapobiec niewypłacalności systemu w przyszłości. Jedyną jaskółką w tym zakresie jest wprowadzenie w styczniu 2007 roku prawa dotyczącego funkcjonowania dobrowolnych funduszy emerytalnych, inwestujących na rynkach kapitałowych⁶⁹.

Spośród ciekawych rozwiązań, obecnych w systemie emerytalnym Cypru i możliwych do zastosowania w innych państwach, warto wskazać funkcjonowanie Parlamentu Ludzi Starych, który jest specyficzną dla tego kraju formą reprezentacji interesów emerytów.

Bibliografia

1. *Cyprus: Pensions law*, Andreas Neocleous & Co, Limassol, January 2007 pod adresem <http://www.iflr.com/?Page=10&PUBID=33&ISS=23205&SID=669413&SM=&SearchStr=cyprus> dostęp z 15.03.2007.
2. Leonidou L., *Cypriot Pensioners on the Poverty Line*, artykuł z 21.02.2007 dostęp pod adresem <http://www.globalaging.org/pension/world/2007/cyprus.htm> z 15.03.2007.
3. *National Strategy Report on Adequate and Sustainable Pensions, Republic of Cyprus*, The Government of the Republic of Cyprus, July 2005, dostęp na http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2005/cy_en.pdf.
4. Pashardes P., *Country Study Cyprus* w: *Social protection in the Candidate Countries. Country Studies Cyprus, Malta, Turkey*, Gesellschaft für Versicherungswissenschaft und – gestaltung e. V. (GVG) (Hrsg.) 43, Akademische Verlagsgesellschaft Aka GmbH, Berlin 2003, s. 1-103;
5. *Social protection in the Candidate Countries. Country Studies Cyprus, Malta, Turkey*, Gesellschaft für Versicherungswissenschaft und – gestaltung e. V. (GVG) (Hrsg.) 43, Akademische Verlagsgesellschaft Aka GmbH, Berlin 2003;

---

⁶⁹ Porównaj: *Cyprus: Pensions law*, Andreas Neocleous & Co, Limassol, January 2007 pod adresem <http://www.iflr.com/?Page=10&PUBID=33&ISS=23205&SID=669413&SM=&SearchStr=cyprus> dostęp z 15.03.2007.

6. *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2002*, Social Security Administration Office of Policy Office of Research, Evaluation, and Statistics, September 2002, Washington, DC;
7. *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2006*, Social Security Administration Office of Policy Office of Research, Evaluation, and Statistics, SSA Publication No. 13-11801, September 2006, Washington, DC;
8. Spiteri A., *Cyprus targeted on pensions again*, artykuł z 22.02.2007 dostęp pod adresem <http://globalpensions.com/?id=me/17/news/27/42979/116/> z 15.03.2007.
9. *Synthesis report on adequate and sustainable pensions. Annex. Country summaries*, Commission Staff Working Document 2006, dostępny pod adresem: http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/sec_2006_3_04_annex_en.pdf ;
10. *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 6, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
11. Wiśniewski J., *Ewolucja szwedzkiego i brytyjskiego modelu polityki społecznej w latach 1993-2003*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2005.
12. Zaidi Z., Grech A. G., Fuchs M., *Pension Policy in EU25 and its Possible Impact on Elderly Poverty*, London School of Economics - Centre for Analysis of Social Exclusion, CASE/116, London December 2006.
13. <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/cy.html>

PENSION SYSTEMS IN EUROPE – CYPRUS

Summary: The article presents an insight into the old age pension system in Cyprus. The introduction is followed by four topic paragraphs: 1. the general information about the country, 2. the historical development of its pension system, 3. the present situation, and 4. challenges and foreseen changes. There, the author's goal was to present both past and present solutions employed by the Cyprian pension system, in search for ideas worth consideration in international comparisons. In the summary, the author highlights as a particular Cyprian approach, on the background of the pension systems of other countries, the fact of existing the Parliament of the Old People. The Parliament is specific for that country form of representation of old people's interest.

Key words: old age pension system, Cyprus, retirement, pension reforms